

Per Olov Enquist

De VIJFDE WINTER
van de MAGNETISEUR

Uit het Zweeds vertaald door Cora Polet

Ambo|Amsterdam

De grote Paracelsus heeft ooit gesproken van de pijn die in de absolute rust ligt; iemand moest gedurende lange tijd stil op een zacht bed liggen. De zachtheid had in het begin als zeer zacht aangevoeld, daarna als steeds minder zacht. De grote Paracelsus (of een ander, maar waarschijnlijk Paracelsus omdat hij die van allemaal het best kende) had erop gewezen dat niet het bed de pijn veroorzaakt had, maar de rust. 'De pijn die ons treft als een straf voor onze rust'; hij herinnerde zich de uitdrukking bijna letterlijk, maar niet waar hij die vandaan had.

De grote Paracelsus, dacht hij, terwijl hij met een langzaam kronkelende beweging een hoedanigheid van de grond probeerde te ontdekken die hij 'platheid' kon noemen; de grote Paracelsus had natuurlijk nooit in een grot met zo'n vloer gewoond. Dan zou hij geweten hebben dat ook het bed een aandeel in de pijn had.

'De grote': maar hij wist wat rust en beweging was. Ik weet dat eveneens, dacht hij. Rust is vermoeidheid en pijn.

Zijn kleren voelden stug en stijf aan op zijn huid: hier zijn ze ongeschikt, dacht hij. Ze zijn voor een ander soort leven gemaakt. In Parijs, dacht hij, loop ik op straat en de mensen draaien zich om om naar me te kijken. Ze zijn voor Parijs gemaakt. Voor een bühne waar alleen ik me bevind én de ziekte en mijn magneet. Om me heen stille, witte gezichten, muziek, kracht.

Dit, dacht hij, is een intermezzo. Zo doe ik weer eens een andere ervaring op, maar het is een intermezzo. Ik blijf die ik ben.

Het was moeilijker geworden na de rechtszaak in Parijs, dacht hij, die derde winter. Je opwerken is een gewoonte, een wilsdaad. Vallen gebeurt automatisch.

Hij had zich voorovergeworpen in het donker van de grot, rusteloos, zich nog bewust van wat er gebeurd was; nog niet tot rust gekomen. De grot was smal en diep; hij lag drie meter naar binnen en zag de toegang tot de grot als een getande donkere doek die lichter werd, eerst donkergrijs, daarna lichtgrijs, verschillende tinten grijs, grijs met een beetje blauw erin, wolkengrijs, wolkenblauw – vervolgens nam het blauw serieus een duik en verdreef alles. Toen stond de zon dermate schuin aan de hemel dat er nog maar een heel klein deel van de vloer van de grot belicht werd.

Hij kroop langzaam en voorzichtig naar de rand, keek eroverheen, keek naar beneden. Daar zag hij hen.

Het waren er veel, zes, zeven stuks, met de grijze, conische hoeden op die hij eerst zo belachelijk had gevonden; maar aan die belachelijkheid was hij gewend geraakt, of liever hij had er wel aan moeten wennen. Ze stonden in een kleine halve cirkel aan de voet van de berg, misschien niet als mieren (dat beeld verwierp hij, de steile rotswand was niet meer dan zo'n dertig meter hoog), maar als poppetjes, ja, halfgrote poppen in het grijs gekleed. Maar het waren geen poppen, dacht hij apathisch. Ze hebben me dan toch maar gevonden. Ze hebben het niet opgegeven.

Hij zag dat een van hen naar boven wees, zag dat hij een schreeuw gaf, woordeloos, alleen een korte, hevige schreeuw die zei dat ze hem hadden. Het rotsdal balde met de schreeuw, die kwam een aantal keren terug, maar iedere keer met dezelfde boodschap. Ze hadden hem.

Zijn handen grepen de rand van de rots losjes vast. Niemand bewoog zich beneden. Dit, dacht hij snel, is een ongewone situatie. Alle leraren die ik gehad heb, ook Anton de Haen, die ik nooit heb ontmoet (maar wel gelezen) en met wier geschriften ik eens bekend had behoren te zijn, allemaal zouden ze deze situatie als abnormaal en onwaardig bestempeld hebben. Hun opvattingen zijn op dit moment echter van weinig belang.

Opnieuw keek hij naar zijn handen en dacht: ondanks alles nog heel sterk. Hij trok zich nog een meter verder in het donker terug en dacht: anderen in mijn situatie zouden slechter af geweest zijn. Mijn lichaamsgewicht is zeer behoorlijk. Ik kan ze één voor één aan.

Maar ze kwamen met zijn zessen.

De grote Paracelsus, dacht hij opnieuw, zou gezegd hebben dat ik verloren was. Maar als men je eenmaal in een situatie gedreven heeft die als hopeloos beschouwd kan worden, dan heb je geen keus. Dan moet je voor iets anders kiezen dan voor verloren zijn. Dan moet je voor list en gezond verstand kiezen, omdat je geen andere keuze hebt, dacht hij en keek met zijn brede, krachtige gezicht naar het plafond.

De grote Paracelsus was met al zijn genialiteit te eenzijdig, dacht hij ironisch. Ik kan niet consequent zijn. Ik kies voor flexibiliteit.

Ze schreeuwden naar hem.

‘Meisner!’ riep iemand naar hem. De naam die hem in Wenen en Parijs en in half Zwitserland beroemd had gemaakt; maar hier bevond hij zich in een heel andere wereld, ver weg van Wenen, dat hij zich al bijna niet meer herinnerde. Na de rechtszaak in de vierde winter noemde hij zich bijna geen Wener meer; de mensen lachten hem uit, omdat hij niet als een Wener klonk en daarom vond hij het verstandiger om niet te zeggen dat hij een Wener was, want hij was graag verstandig.

Nu wees een van hen naar boven en riep opnieuw zijn naam en toen de roep van de rotswand terugkaatste, had zich de halve cirkel in de diepte al opgelost.

Ze waren op weg naar boven.

Ze kwamen over het rotspad, langzaam, maar onverbiddelijk. Hij lag nog met zijn hoofd buiten de grot; zijn halve lichaam rustte op de smalle richel die dwars door de opening van de grot liep, hij had de energie niet meer om zijn hoofd terug te trekken. Hij voelde zich opeens heel moe.

In de marge van een van Meisners boeken staat een getekende kop van een wild dier; hij moet die zelf getekend hebben. Het kan de kop van een wolf zijn, misschien dat van een wild zwijn. De tekening maakt geen aanspraak op naturalisme. De kop heeft de vorm van een masker, de lijnen van de nek zijn samengevloeid en vormen een mooi, versierd handvat.

Velen die een poging hebben gedaan een oordeel te vellen over de daden van Friedrich Meisner, hebben de zomer van 1793 totaal buiten beschouwing gelaten. Wat er toen gebeurd is, is in duister gehuld en algemeen wordt deze periode als een pijnlijke, irrelevante episode in zijn leven beschouwd. De pogingen die men gedaan heeft om deze lacune op te vullen, zijn later meestal afgedaan als in strijd met de waarheid, als constructies van Meisners vijanden.

En dat geldt zeker voor de episode van de grot. Heel lang heeft men aangenomen dat die foutief aan Meisner is toegeschreven op grond van een ongelukkige naamsgelijkheid met een ander. Maar Meisner schrijft zelf in een brief aan André Hendricks, gedateerd Seefond, 1793: 'Ik ben onlangs ook ontsnapt aan een groot gevaar dat mijn voortijdige dood had kunnen worden. Een misverstand joeg me een grot in, waar ik vele dagen heb verbleven, terwijl mijn vijanden mijn schuilplaats omringden. Gelukkig kon ik uit het net van deze slechte mensen ontsnappen.' In dezelfde brief karakteriseert hij deze zomer als 'mijn tournee onder de varkens'.

Heel wat verhalen die hij later vertelde, in de eerste plaats aan Claus Selinger, de arts uit Seefond, en waarvan hij voorgaf dat hij die tijdens zijn lectuurstudies had gelezen, veel van die gebeurtenissen, kan hij zelf gezien of beleefd hebben. Tijdens het vertellen onderging hij vaak een eigenaardige metamorfose: de aanvankelijke vrolijkheid, de overdadige humor en de lichte ironie, dat alles verdween geleidelijk aan, waarna afschuw en bitterheid hun stempel op het verhaal gingen drukken. Een van de verhalen ging over een bedrieger die gedood werd. Hij was in een herberg opgepakt en gevangengezet, maar had 's nachts weten te ontvluchten. Later was hij teruggevonden onder een brug, apathisch van schrik en doodsen doodsbang. Ze hadden hem gebonden en met messen bewerkt

tot hij ten slotte gestorven was. Zijn lichaam, zei Meisner met een onverwachte hardheid, had op de kadavers van door ziekte gestorven schapen geleken, die daarna als doelwit bij het messenwerpen worden gebruikt.

Het wilde dier is met zwarte inkt getekend. De slaglanden van het wilde zwijn liggen half verscholen achter de muil van de wolf. De ogen hebben echter iets dat moeilijk te duiden valt.

Het voorspel tot deze winter is de zomer van 1793. De winter is gebouwd op die zomer en op alle zomers die eraan voorafgingen en alle die erop volgden. Hij herhaalt zich, hij wordt geboren en sterft.

Die zomer trok Meisner, de magnetiseur die eens successen aan het hof van de keizerin had geboekt, rond over het platteland. Hij werd met respect bejegend, maar veel mensen wantrouwden hem en waren bang voor hem. Hij genas dieren en hij hield zich afzijdig. Niemand vroeg waar hij vandaan kwam. Hij was van meer dan gemiddelde lengte, krachtig gebouwd en zijn gezicht nodigde niet uit tot vertrouwelijke gesprekken.

De vele getuigenverklaringen inzake Meisner, waarover we nu kunnen beschikken, zijn op dit punt eensluidend. Hij wist hoe hij respect moest afdwingen. Hij was, wat men een koude kikker pleegt te noemen.

De vierde rechtszaak tegen hem, na de winter in Neurenberg, is hoewel onvolledig, zeer verhelderend. Hij wordt met respect vermeld.

Over de tijd die daarop volgde, zijn tournee onder de varkens, is niet veel bekend. Meestal gaat het om gissingen.

De geschiedenis last hier kennelijk een adempauze in. In de herfst, na dit gapende gat, wordt hij weer zichtbaar. Dan begint de vijfde winter.

Het laatste stukje had hij zich over de breedte van de rotswand omhooggekronkeld; en toen lag daar de grot, schuin boven hem. Hij had zich opgetrokken en een steen kunnen grijpen die onder zijn handen hard en stevig aanvoelde. Die had hem over de rand heen

geholpen, en naar binnen. Daarna was hij het donker in gerold. Hij was moe geweest en alles was verdwenen.

Maar zelfs in dit donker waren de dromen gekomen. Hij had over de marktdagen gedroomd toen hij klein was en op de schoot van zijn moeder mocht zitten en over de mensenmenigte heen mocht kijken, terwijl zijn vader weg was. Ze had naar iets gewezen en gezegd: 'Kijk! Zie je hoe die daar zich gedragen!' Toen was zijn vader teruggekomen en waren ze weer naar huis gereden, maar hij herinnerde zich hoe die daar zich gedragen hadden en nu kwam dit in zijn dromen terug.

Toen werd hij wakker. Hij lag op duizenden bultige stenen en kreunde omhoog naar het dak; het was klaarlichte dag en hij leefde. Hij zag de opening van de grot; jaja, als een onregelmatig grijs stuk doek. Grijs, lichtgrijs. Daarna had hij de stemmen gehoord.

Hij stak zijn hoofd weer voorzichtig naar buiten en keek naar beneden. De rotswand was bijna glad, maar hij kon de weg die hij zelf had afgelegd duidelijk zien: een smalle kronkelige richel met plaats voor maar één man tegelijk. Toen ik naar boven klom was het al bijna donker, dacht hij. Omdat het donker was, was ik niet bang. Nu kon hij de steile wand goed zien, dertig meter recht naar beneden, nergens steun voor de voeten, steil naar beneden tot waar de grond en de struiken begonnen. Het moesten struiken zijn of misschien lage bomen, dat kon hij niet goed zien.

Maar zijn achtervolgers zag hij wel.

Ze hadden nu al een heel stuk afgelegd. Eerst twee mannen, ver voor de anderen uit. Ze zochten voorzichtig hun weg, dicht achter elkaar, drukten zich plat tegen de rotswand en nu waren ze groter dan poppen. Hij zag ook nog iets anders: op de buik van de voorste bungelde een mes. Niet glanzend, niet dreigend, zeker niet: maar het was er wel. Hij wist wat ze ermee zouden doen.

Hij liet zijn blik over zijn eigen kleren glijden; het was lang geleden dat hij een wapen bij zich had gehad. Het enige mes dat hij had was het lid dat hij drie dagen geleden in het meisje had gestoken. Maar dat was een zacht, rond mes en ze had niet geschreeuwd, wel

haar ogen hard dichtgeknepen en gewacht wat hij zou doen. Ze had rustig in zijn oor geademd en het laten gebeuren.

Nu hij aan haar dacht, voelde hij zijn woede langzaam opwellen. Zolang het erin zat, was zijn mes verleidelijk geweest, maar naderhand was het kennelijk scherp en onplezierig; ze had alles voor hem kapotgemaakt.

Hij wist niet wat ze verteld had, maar er waren twee mannen zijn kamer binnengekomen die hem varkensdoder en verkrachter hadden genoemd. Toen hadden ze hem bij zijn armen gepakt en er was een derde man binnengekomen die hem met een leren riem hard over het onderste deel van zijn gezicht had geslagen. Toen had hij zich kunnen losrukken en een van hen was hard tegen de tafel gevallen en het was heel stil geworden.

Zo was het allemaal begonnen.

Nu waren ze hier.

Op tien meter afstand kwamen ze eraan; hij hoorde hen hijgen en zag het gezicht van de voorste. Daarachter dook nog een gezicht op, bezweet en verwrongen en gedurende enige ogenblikken bleven ze staan wachten wat er nu zou gebeuren.

Ik zal moeten beginnen, dacht Meisner. Ik zal de eerste moeten zijn en daarna zien we wel verder.

Hij stak zijn arm uit, naar achteren, voelde zijn hand over de stenen glijden en vond hem ten slotte. Zijn hand sloot zich eromheen en hij dacht: nu. Precies nu.

In 1773 werd op vijftwintigjarige leeftijd in Lübeck een man, Friedrich Meisner geheten, aangeklaagd wegens bedrog. Hij had de geneeskunde uitgeoefend zonder om een vergunning van het stadsbestuur te vragen. Hij had toen gedurende een winter een aantal heel opmerkelijke (en in bepaalde gevallen succesvolle) pogingen gedaan zieken te genezen volgens een door hem zelf ontdekte methode, die geheel nieuw zou zijn.

Na een zeer kort proces werd hij vrijgesproken. De stukken van het proces zijn niet meer voorhanden. Dat het echt plaatsgevonden heeft en dat Friedrich Meisner op dat tijdstip in Lübeck was, is be-

kend uit een brief gericht aan een in die stad werkzame Franse diplomaat, Henry Coidon.

De brief is een, in een wat speelse stijl gesteld, antwoord op een eerdere brief, waarin de zaak beschreven werd. Bepaalde formuleringen in de brief zijn op twee manieren te duiden; er is nooit met zekerheid vastgesteld of er daadwerkelijk een formeel proces heeft plaatsgevonden. Er kan ook sprake zijn geweest van onsamenhangende beschuldigingen, die successievelijk langs niet-juridische weg zijn weerlegd.

Heel even zag hij de eerste van de twee mannen geschrokken terugdeinzen, maar te laat. De steen, die niet groot was, kwam op de rug van de hand van zijn achtervolger neer, stuitte tegen diens schouder of nek – Meisner kon dat niet goed zien en dat was verder ook niet van belang. De man viel, zijn gezicht verdween.

Zijn schreeuw klonk voor een jager heel iel en breekbaar. De schreeuw was werkelijk iel, ondraaglijk iel en hield algauw op. Het lichaam lag helemaal onder aan de rots, plat als een dubbeltje, en iedereen kon zien dat het zich niet meer zou bewegen.

Meisner wentelde zich op zijn rug en lachte geluidloos naar het dak. Toen hij viel, klonk hij als een ekster, dacht hij. En daarna: men noemt mij dokter.

Daarop kwam hij weer tot zichzelf en speurde naar de tweede. Dat hoefde al niet meer. De richel was leeg. Verder naar beneden, misschien op een afstand van zo'n dertig meter, zag hij een paar gestalten die haastig de berg afdaalden. Verder was de rotswand leeg.

Het moet drie uur in de middag geweest zijn.

Toen de zon verdween hoopte hij dat de tijd langzaam zou verstrijken; maar het licht bracht het niet terug. Wat er zojuist gebeurd was, had hij alweer van zich afgezet.

Mijn kracht is er niet alleen maar voor anderen, had hij gedacht. Ook voor mij. Dat is geen verdorvenheid. Dat is overleven. De kracht heeft geen geheugen. Ze richt zich maar op een enkel doel: op dat wat onbeweeglijk in ons is. Ze overleeft alles, ze zal in ons

fluïdum voortleven. Ze is buigzaam en soepel en ze overleeft in mij. Vier rechtszaken, dacht hij, vier rechtszaken heeft ze overleefd. Ik raakte hen aan en tilde hen op en ze zagen alleen het spinnenweb dat ik voor hen weefde.

Al die mensen moesten gedurende een zekere tijd gelukkig geweest zijn.

Maar de vierde rechtszaak had hem een harde slag toegebracht; de winter van 1793 liep ten einde; die rechtszaak had hem met geweld in deze situatie terecht doen komen.

Hij kroop ineem achter het schild van zijn armen en bande alles wat pijnlijk en onplezierig was uit. Hij concentreerde zich op dingen waarvan hij wist dat ze plezierig en goed waren. Gebeurtenissen die hij in gedachten al vele malen opnieuw had beleefd en waarvan hij wist dat ze hem goed deden.

Hij koos de eerste tijd na de vierde winter uit: de aanloop die zo vrolijk en uitbundig was geweest.

Die keer had hij voor het eerst voor de grap regen gemaakt. Hij was zonder een cent uit een rechtszaak gekomen, met alleen zijn waardigheid nog ongeschonden. Hij had met tien domme boeren om zich heen in een herberg gezeten. Ze hadden hem getrakteerd omdat hij een vreemdeling was en voorname dan zij en omdat hij hun dan misschien iets zou vertellen over dingen die alleen voorname mensen weten, dingen waar ze over het algemeen over zwijgen, maar die hun ontglipten als ze dronken waren en dronken werd hij. Hij had toen gezegd dat hij verstand van landbouw had, ze moesten niet denken dat hij geen verstand van eenvoudige dingen had. Ze hadden met ernstige, zware gezichten voor hem gezeten en gezegd: de droogte, de droogte, daar kan niemand wat aan doen. Toen had hij luid en lang gelachen om tijd te winnen om na te denken en hij wist dat hij rood in zijn gezicht was en dronken. De droogte, tja, had hij gezegd, een kleinigheid. Hij hoefde maar met zijn vingers te knippen en het zou gaan regenen.

Ze hadden daar nog altijd even zwaar en somber gezeten en meer bier laten aanrukken en gezegd: Knip dan! Knip dan!

En hij had geknipt en het fantastische had plaatsgevonden.

Het was gaan regenen. Eerst waren ze stil blijven zitten, hadden het niet willen geloven, maar het geluid op het dak was echt. Zo erg konden ze zich niet vergissen. Een van hen ging naar buiten. Toen hij de deur opendeed, konden ze allemaal het plein voor de herberg zien, konden zien dat het droge stof op de grond opgezweept was en zo nat dat het al in leem veranderd was: het regende. Geen twijfel aan. Het was regen.

Toen hadden ze naar hem gekeken alsof ze hem nog niet eerder gezien hadden. Hij was geschokt maar gelukkig geweest en was nu op de een of andere manier belangrijk, zij het op een nieuwe manier, niet als voor zijn *baquet*. Hij had meer bier afgeslagen en was naar zijn kamer gegaan en naar bed. Ze hadden hem nagekeken alsof hij iets wás, alsof hij belangrijk was. Tien dronken boeren, dacht hij, en een regenbui, en na de winter die ik achter me heb, was dat voldoende om me gelukkig te maken...

Zo was het begonnen: met een regenbui. Maar de volgende dag, toen ze om meer vroegen, had hij uitgelegd dat hij niet nog meer regen wilde maken, omdat hij God niet wilde uitdagen. Ze hadden gevraagd of God dan niet wou dat ze aten en bleven leven en hij had geantwoord dat dat een zaak van God was, niet van hem. Wel had hij zich laten ontvallen dat hij beesten kon genezen als ze vooruitbetaalden, want soms kon God sterker zijn dan hij! had hij gedacht.

Ze hadden ineens met schrikbarende helderheid begrepen dat hij, Friedrich Meisner, op weg van Neurenberg naar het zuiden, dat hij een man met Gaven was, omdat hij kennelijk met God kon worstelen.

Hij liet hen kiezen tussen God en hemzelf, en omdat God blijkbaar dode varkens prefereerde boven levende, was de keuze niet moeilijk. Ze zetten hun stinkende geld op hem en probeerden te geloven dat God zou vergeten dat ze in hun strijd om hun varkens de verkeerde kant hadden gekozen. Meisner glimlachte bemoedigend tegen hen en zei dat hij niet geloofde dat ze een risico liepen. Daarna ging hij twee dagen lang te midden van hen rond en voor-spelde dat het paard dat hij over de buik streek binnen vijf dagen zou stoppen met het uitspugen van halfverteerd stro. En hij kneep

in varkensruggen en zei dat hij en God besloten hadden dat ze lang zouden leven. Ze geloofden hem en bogen eerbiedig als hij vertrok; twee dagen bleef hij daar. Hij had een gevoel van intoxicatie gehad, een roes, een surrogaat voor zijn baquet.

En hij kreeg zijn geld. Varkensgeld, dacht hij. Niet het geld van de mensen, die ik behandeld heb, die me geloofden en die ik geholpen heb, maar varkensgeld. Paardengeld. Geld zonder luchtjes, dat toch stonk.

De grote Paracelsus, dacht hij, had een leven geleid rijk aan successen, maar op een te vlak niveau. Hij had moeten pendelen: op, neer.

Hij voelde het als een succes dat hij het allemaal overleefd had. De rotswand achter hem sneed in zijn rug en werd een deel van het succes. Ik heb hun een wonder gegeven. Ik begon lichtjes met mijn vingers te knippen. Daarna was het of zich een web over hun gezicht legde, een sluier, een doek. Ze zagen niet meer hoe de werkelijkheid om hen heen eruitzag. Ze zagen alleen hun eigen geloof.

Dat was de aanloop geweest: het einde zag er heel anders uit. Hij had geprobeerd het zo lang mogelijk voor zich uit te schuiven, maar ten slotte kwam het dan toch.

Hij had niet gedacht dat juist deze ontknoping tot mogelijkheden behoorde; alles wat hij gedaan had, had altijd een schijn van respectabiliteit gehad. Zijn eerdere vijanden hadden zich altijd hoffelijk tegenover hem gedragen; zelfs in zijn tegenspoed was hij nooit met modder begooïd. Hij was met een zilveren doos waarin een vijftigtal haren van de Heilige Basilicus zaten, die tijdelijk vermengd (of vervangen) waren door wat van Meisners eigen haar, naast de kerk gaan staan. De zilveren doos had hij van een gelukkige vader gekregen toen de beloofde zoon werkelijk geboren was (die keer had hij een groot risico genomen, hij had zich zorgen gemaakt, maar hij had zijn beloning dus gekregen) en nu lagen daar de strootjes die alle kanten uitstaken. De kerkbezoekers rekten nieuwsgierig hun hals uit, maar hij dreef hen met een krachtige beweging van zijn hand weg. 'Heiligheid gedijt niet in de lucht van boeren', had hij verklaard. Daar hadden ze gestaan, de stadsbewo-

ners in kleren die mooier waren dan de zijne. Ze hadden naar zijn zwarte haar gekeken, dat dik en kortgeknipt was daar waar zijn jas begon, ze hadden zijn harde onverzettelijke blik gezien en hem geloofd. Geloofd.

Diezelfde dag had hij met haar gesproken, met het meisje. En hooguit twee dagen later, toen hij vijf varkens genezen had als goedbetaalde toegift, had hij haar onder zich gehad. Hij had haar gedekt zoals je een koe dekt, een onverschillige, stro-kauwende koe. Ze had toen niets gezegd, dat kwam later pas.

Toen, terwijl hij kalm zijn kleren schikte en schamper naar haar glimlachte, was er een trek van verbittering over haar gezicht gegleden en ze had tegen hem geschreeuwd. Naderhand had hij begrepen dat die glimlach het gedaan had. En de schreeuw had toen het spinnenweb van leugens kapotgescheurd, dat hij deze eenvoudige mensen gegeven had om te aanbidden en in te geloven; ze had het web kapotgescheurd en daarmee tevens zijn mantel van wonderdoener. Hij had er gestaan als een bedrieger, een die ontmaskerd en gestraft en gedood moest worden.

In brieven schreef hij: 'Soms is het geloof in mij te groot geweest. Dat was een zware last om te dragen.'

Het lichaam beneden was verdwenen. De enige die hij kon zien was een man die in zijn eentje op een steen zat, midden op het veld tegenover de rotswand. Hij zat er roerloos met zijn blik op de opening van de grot gericht. Als een waakhond, kalm maar vast besloten zat hij daar, verborgen door de schaduw van de tegenoverliggende rotswand, maar wel goed zichtbaar voor de man in de grot.

Meisner bevochtigde zijn lippen en realiseerde zich dat zijn wachten lang zou duren. Ze gaan niet weg, dacht hij.

Ver weg in de donkerte van de kloof schoot een vlam omhoog, als een flakkerende bevestiging, bijna onzichtbaar vanuit de grot, een vuur, warm en uitnodigend. Bescherming tegen de kou, bescherming tegen het donker. Met een al sterker wordend oog knipperde het naar de grot, vriendelijk, honend, als was het flikkerende lichtsignaal een boodschap van het leven zelf. Met onbewogen gezicht

en met zijn hoofd bijna boven de steile wand, bekeek hij het tafereel toen de schemering en het vuur elkaar ontmoetten en zich verenigden.

Hij was niet gebonden, maar midden in zijn vermoeidheid en slaap was er de pijn die hem bond en hij kreunde.

Ze hadden hem al gebrand; nu keerden ze terug uit de zwarte wanden van de grot, trokken hem zijn kleren uit, sloegen hem. Ze hadden hem overal gebrand, maar hij voelde het het meest op zijn schouders. Ook zijn rug deed zeer; hij dacht dat ze naar zijn gezicht keken en glimlachten en zeiden dat hij, de regenmaker, nu mocht voelen hoe een regen van vuur smaakte. Mompelend probeerde hij uit te leggen dat hij het voor hen gedaan had, niet voor zichzelf, maar ze geloofden hem niet. Weer sloegen ze hem. Het geld! zeiden ze. Waar we zo hard voor gewerkt hebben en dat voor onze kinderen was, en dat jij nam en in hoerenhuizen verzoop! Duivel, die je bent, zeiden ze, jij die je krachten met God moest meten!

Daarna smolten alle gestalten tot één figuur samen; een spichtige, in het zwart geklede gestalte, die hem bij zijn haar greep en naar de opening van de grot sleepte en naar het dal wees dat plotseling mooi en vruchtbaar was en zich geopend had zodat hij dacht dat hij tot het einde van de wereld kon kijken.

‘Dit heb je gekregen,’ fluisterde de man. ‘Dit heb ik je eens getoond. Toen je jonger was.’

Daarna waren ze er weer allemaal, maar midden in de op hem neerdalende slagen draaide hij zich kreunend om. Hij voelde water op zijn hand en werd met een schok wakker.

Het was pikdonker. Zijn rug deed pijn en hij had het koud. Hij begreep dat het regende. Het is nacht en buiten regent het, dacht hij traag. Op hen, en dacht toen aan de anderen; hij stak zijn hoofd uit de opening van de grot, hij voelde de stortregen in zijn nek en probeerde wat te zien, maar dat lukte niet.

Het vuur beneden was uit. De regen overstemde alle geluiden, smoorde alle warmte.

Zij hebben het ook koud, dacht hij tevreden. Het vuur is uitgegaan, ze zijn razend en ze hebben het koud. In het donker glim-

lachte hij, rustig, zonder passie, zich ervan bewust dat de regen hem hielp, maar voor de anderen een belemmering was. Toen nam hij zijn waterfles en vulde die met het water dat zich in de spleten van de rotsopening verzameld had. Hij dronk voorzichtig: het was geen goed water, maar het was water. Daarna lag hij met zijn gezicht naar de hemel gekeerd, die hij alleen maar als een zwarte nevel boven de regen kon vermoeden, dronk rustig, liet zich door het gestaag vallende regengordijn omspoelen.

Toen de ochtend aanbrak hield het op met regenen. Hij had het koud, maar zijn dorst was verdwenen. De zon dreef schuin naar binnen: hij zat in de kalme, warme zonnestraal en sliep veilig in. Toen hadden ze kunnen komen, hij zou ze niet gehoord hebben, maar ze kwamen niet. Dat realiseerde hij zich toen hij wakker werd, in een flits, zonder zich ernstig zorgen te maken.

Hij keek door de opening en zag de bewaker op dezelfde plaats zitten; waakhond, onvermoeibaar, met zijn gezicht schuin naar de opening van de grot geheven.

Ze geven het niet op, dacht hij. Nu zullen ze het nooit opgeven.

Het verslag van de winter die volgde hoeft natuurlijk niet precies hier aan te vangen: het is als een golf die voortdurend zijn oude vorm, die vastligt en permanent is, weer aanneemt.

Dit golfdal begint dus in de late zomer van 1793 aan zijn klim. Het had net zo goed in 1932 kunnen plaatsvinden.

De volgende dag vloog een duif naar binnen. Hij had duivenpoep in de grot gezien en was niet helemaal onvoorbereid. Enkele seconden bleven ze doodstil zitten, elk aan een kant, elkaar gespannen opnemend. Toen probeerde de duif op te vliegen, maar het was al te laat. Toen Meisner over hem heen viel, voelde hij dat de vleugel brak: alsof je een vinger van een mens breekt, dacht hij naderhand.

Dat zullen ze ook met mij doen.

Alles zullen ze met me doen.

De duif was vet, zat dik in zijn vlees. Hij moest hem rauw eten, wat hij ook deed. Wat moet, dat moet, dacht hij, terwijl hij lang-

zaam de veren van het lijfje plukte. Dan heb je geen keus, wat het allemaal wel zo eenvoudig maakt.

In het begin moest hij overgeven, maar alleen in het begin. Ik moet het binnenhouden, dacht hij, en nam heel kleine stukjes en daartussendoor dronk hij. Dan gleed het naar beneden, omdat het naar beneden moest glijden. Of de duif, óf die vent daar beneden, zei hij halfluid, terwijl hij het kadaver tussen twee platte stenen in een hoek legde en hoopte dat de vliegen weg zouden blijven.

Het betekent leven voor een week. Misschien is dat voldoende.

Het water in de spleten droogde op, aan de duif kwam een eind, alleen de veren waren nog over. Dag na dag zat hij daar, bijna onzichtbaar in het halfscherm van de grot, zag dat beneden de bewakers elkaar afwisselden, dat de versterking eten bracht, dat ze een windscherm bouwden en vuren ontstaken. Het schijnsel van de vuren was nog het moeilijkst te verdragen: als hij 's avonds het eerste flakkerende licht zag, probeerde hij zich altijd diep in de grot terug te trekken. Het was alsof het vuur en de warmte listige wapens waren die naar hem reikten, zich in hem vastbeten en hem bijna dodelijk verwondden.

Hij had zich al heel lang niet kunnen wassen.

Op een avond, of liever, op een nacht, probeerden ze naar hem toe te klimmen. Maar Meisner had geluk: juist die nacht kon hij niet slapen. Hij draaide zich op de stenen om en om en hoorde plotseling het heftige ademen van de jagers die naar boven klommen: ze kwamen al dichterbij en hij werd helder en heel kalm. Voorzichtig achter de punt van de rots gehurkt wachtte hij hen op en de spanning maakte hem alert en kalm en toen het ogenblik daar was handelde hij snel en effectief; opnieuw viel er eentje schreeuwend van de richel naar beneden. Maar voor deze man bleef het geschreeuw nog doorgaan nadat hij gevallen was: het ging de hele nacht door. Uit de opening, waar het nu rustig was, hoorde hij hoe ze probeerden hem te hulp te schieten (al wist iedereen dat dit in het donker onmogelijk was). Degene die gevallen was, was halverwege blijven steken en moest blijven hangen waar hij hing.